

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มีจุดมุ่งหมายเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้โดยเน้นประโยชน์ของผู้เรียนเป็นสำคัญ การที่จะพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนให้สมบูรณ์ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติกำหนด เพื่อนำไปสู่การพัฒนาในระดับประเทศชาติต่อไปนั้น สถานศึกษาเป็นองค์กรที่ใกล้ชิดกับผู้เรียนและมีความสำคัญที่สุดในการสร้างสรรค์คุณภาพผู้เรียนให้บังเกิดขึ้น สถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนอย่างใกล้ชิดที่สุด บทบาทของสถานศึกษาในยุคปฏิรูปการศึกษาจึงแตกต่างจากเดิมที่เคยปฏิบัติโดยเฉพาะในด้านการพัฒนาตนเองและการประกันคุณภาพ ดังปรากฏในมาตราที่ 48 กล่าวไว้ว่า (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ, 2542)

" ใหัหน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษาจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา และถือได้ว่าการประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยมีการจัดทำรายงานประจำปีเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและเปิดเผยต่อสาธารณชน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาและเพื่อรองรับการประกันคุณภาพการศึกษานอก"

ดังนั้นสถานศึกษาทุกแห่งต้องมีการพัฒนาคุณภาพตนเอง โดยให้มีการบริหารจัดการทำงานที่เน้นคุณภาพ มีระบบการประเมินภายในผสมผสานอยู่ในกระบวนการบริหารและการจัดการเรียนการสอนตามปกติของสถานศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา นอกจากนี้สถานศึกษาต้องสร้างความมั่นใจให้แก่สังคมว่าสถานศึกษาได้จัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนด โดยการจัดทำรายงานให้ผู้ที่เกี่ยวข้องรับทราบทุกปี และต้องรับการประเมินคุณภาพภายนอกเพื่อรับทราบและเรียนรู้ในจุดอ่อน จุดแข็ง แล้วใช้เป็นพื้นฐานในการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาต่อไป (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินผลคุณภาพการศึกษา, 2545 อ้างถึงใน สุกัญญา แซ่มซ้าย, 2545)

จากการติดตามความเคลื่อนไหวในการประเมินผลภายในสถานศึกษา ปัญหาที่พบคือ ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการประเมินผลภายในสถานศึกษา โดยเฉพาะครู ยังมีมีทัศนคติเกี่ยวกับการประเมินผลภายในสถานศึกษาไม่ชัดเจน (สุกัญญา แซ่มซ้าย, 2545) อีกทั้งยังขาดทักษะทางการ

ประเมิน ซึ่งส่งผลให้การปฏิบัติงานประเมินผลภายในสถานศึกษายังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร (สยาม สุ่มงาม, 2541; สุวิมล ว่องวาณิช, 2543; ดวงใจ กฤดากร, 2545)

ในการประเมินผลภายในสถานศึกษานั้น ครูมีบทบาทเป็นผู้ประเมินภายใน จุดเด่นของการที่ครูเป็นผู้ประเมินภายในคือ มีข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสภาพโครงการต่าง ๆ ของสถานศึกษาเป็นอย่างดี รู้ระบบงานและโครงการดี มีความไวต่อปัญหาและความต้องการของโครงการ ได้รับความไว้วางใจเพราะเป็นที่ยอมรับว่าเป็นบุคคลหนึ่งของคณะผู้ดำเนินโครงการจึงทำให้การติดต่อสื่อสารง่าย ชัดเจนและมีความเหมาะสมในการประเมินโครงการที่กำลังดำเนินการเพื่อการปรับปรุง หรือแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ให้หมดไป ข้อเสนอแนะของการประเมินยอมรับได้ง่ายและงบประมาณในการประเมินไม่สูงมากนัก ส่วนจุดด้อยของการให้ครูเป็นผู้ประเมินภายใน คือ ครูอาจขาดทักษะที่กว้าง ขาดความชำนาญในการประเมิน ขาดอำนาจ ขาดความน่าเชื่อถือ ขาดอิสระในการประเมิน บางครั้งก่อให้เกิดความลำเอียง ไม่มองปัญหาหรือให้ความสนใจกับผลไม่พึงปรารถนา ยอมรับข้อบกพร่องและคิดว่าไม่เป็นปัญหาของโครงการ ไม่มีเวลาในการประเมิน (เนื่องจากต้องปฏิบัติงานในหน้าที่ที่มีมากอยู่แล้วด้วย) อาจเกิดความขัดแย้งกับผู้บังคับบัญชา และขาดทักษะในการประเมิน (สมชาย ดุรงค์เดช, 2544; สำราญ มีแจ้ง, 2544; เขาวดี ราชชัยกุล วิบูลย์ศรี, 2546)

กล่าวโดยสรุป จุดเด่นของครูในฐานะผู้ประเมินภายใน คือมีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องที่จะประเมินเป็นอย่างดี รวมทั้งเข้าใจบริบทของปัญหาอย่างลึกซึ้ง ง่ายแก่การเก็บรวบรวมข้อมูลงบประมาณที่ใช้ไม่สูงมากนัก และผลการประเมินเป็นที่ยอมรับได้ง่าย ส่วนจุดด้อย คือ มีความลำเอียงในการประเมิน มีความเคยชินกับปัญหาที่เผชิญอยู่จนไม่มองว่าเป็นปัญหา ขาดทักษะที่กว้าง ไม่มีเวลาในการประเมิน และขาดทักษะในการประเมิน ซึ่งจะเห็นว่า ผู้ประเมินภายในสามารถให้สารสนเทศที่ลึกซึ้ง มีประโยชน์ในการนำข้อค้นพบไปใช้ปรับปรุงการดำเนินงานในองค์กรได้ทันที และประหยัดงบประมาณที่ใช้ในการดำเนินงาน จุดอ่อนที่สำคัญของผู้ประเมินภายในคือ ขาดทักษะในการประเมิน

ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาสมรรถภาพที่จำเป็นของครูในฐานะผู้ประเมินภายใน ซึ่งจากการสืบค้นเกี่ยวกับสมรรถภาพครูที่ผ่านมา ยังเป็นการศึกษาในเรื่องของสมรรถภาพครูในสาขาวิชาต่าง ๆ เช่น งานวิจัยของ พัชรินทร์ เหมโชติ (2522) เรื่องความคิดเห็นเกี่ยวกับสมรรถภาพครู คณิตศาสตร์ งานวิจัยของ ภาวิณี บุญเสริม (2546) เรื่องการวิเคราะห์องค์ประกอบสมรรถภาพครู นานุกศิลป์และการศึกษาภูมิหลังที่สัมพันธ์กับสมรรถภาพของครูนาฏศิลป์ระดับประถมศึกษา ในส่วนของการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษานั้นจากการสืบค้น พบว่ามีผู้ศึกษาในหลายประเด็นด้วยกัน เช่น การตรวจสอบวิธีการประเมินภายใน การศึกษาสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น

ข้อค้นพบหนึ่งคือ ครูยังขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องการประเมินภายใน และขาดทักษะในเรื่องวิธีการที่ใช้ประเมิน สมรรถภาพในการประเมินจึงเป็นสิ่งที่ครูในยุคปฏิรูปการศึกษาจำเป็นต้องมีที่ผ่านมามีการศึกษาสมรรถภาพของครูที่เกี่ยวกับการประเมินของ สุมล สิทธิสมบูรณ์ (2528) ศึกษาเกี่ยวกับสมรรถภาพที่จำเป็นของครูวัดผล ซึ่งจะเห็นว่า ในปัจจุบัน การวัดผลมิได้เป็นเพียงหน้าที่ของครูวัดผลเท่านั้นแต่เป็นงานของครูทุกคน ที่จะต้องประเมินการทำงานของตนเอง และสถานศึกษา

ในส่วนของผู้ประเมินภายนอกนั้น ทรงศักดิ์ ภูสีอ่อน (2547) ได้ทำการพัฒนารูปแบบการประเมินคุณภาพผู้ประเมินคุณภาพภายนอก สำหรับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมีการพัฒนาตัวบ่งชี้และเกณฑ์ในการประเมินสมรรถภาพของผู้ประเมินภายนอก โดยใช้เทคนิคเดลฟาย

จะเห็นว่าการศึกษาที่ผ่านมา ยังไม่มีผู้ศึกษาสมรรถภาพของครูในฐานะผู้ประเมินภายในอย่างจริงจังว่ามีองค์ประกอบอะไรบ้าง และองค์ประกอบเหล่านั้นควรมีน้ำหนักความสำคัญเท่าใด ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาในประเด็นดังกล่าวเพราะเชื่อว่าข้อค้นพบที่ได้จะนำไปสู่การส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูมีความรู้ความสามารถในการประเมินภายในสถานศึกษา ซึ่งจะส่งผลต่อประสิทธิภาพในการประเมินและความน่าเชื่อถือของผลการประเมินต่อไป ในการศึกษาครั้งนี้ได้ศึกษาในบริบทของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี เขต 2 เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีสถานศึกษาในสังกัดได้รับการประเมินคุณภาพภายนอกแล้วเป็นส่วนใหญ่ ข้าราชการครูในสังกัดจึงมีประสบการณ์ในการเป็นผู้ประเมินภายในมาแล้ว โดยวิธีที่ใช้ในการกำหนดน้ำหนักความสำคัญขององค์ประกอบมีหลายวิธี เช่น การใช้เทคนิคเดลฟาย วิธี เอ เอช ที วิธีค่าเฉลี่ยน้ำหนัก วิธีวิเคราะห์องค์ประกอบ เป็นต้น นอกจากวิธีดังกล่าวเหล่านี้ ในปี ค.ศ.2001 King และคณะ ได้ใช้กระบวนการเข้าถึงฉันทามติแบบพหุลักษณะ (Multiple Attribute Consensus Reaching: MACR) ในการกำหนดน้ำหนักความสำคัญของผู้ประเมิน ซึ่งวิธีการนี้สามารถให้ข้อมูลทั้งที่เป็นน้ำหนักองค์ประกอบที่เป็นเชิงปริมาณ และข้อมูลที่เป็นเชิงคุณภาพในส่วนที่เป็นเหตุผลในการให้ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ

ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเชิงเปรียบเทียบผลของค่าน้ำหนักองค์ประกอบสมรรถภาพที่จำเป็นของครูในฐานะผู้ประเมินภายในที่ได้จากกระบวนการเข้าถึงฉันทามติแบบพหุลักษณะ (Multiple Attribute Consensus Reaching: MACR) กับวิธีวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis)

คำถามวิจัย

1. องค์ประกอบของสมรรถภาพที่จำเป็นของครูในฐานะผู้ประเมินภายในมีอะไรบ้าง
2. นำหนักความสำคัญขององค์ประกอบสมรรถภาพที่จำเป็นของครูในฐานะผู้ประเมินภายในที่ได้จากวิธีวิเคราะห์องค์ประกอบ และกระบวนการเข้าถึงฉันทามติแบบพหุลักษณะ (MACR) มีค่าเท่าใดและมีความแตกต่างกันในลักษณะใด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาองค์ประกอบสมรรถภาพที่จำเป็นของครูในฐานะผู้ประเมินภายใน
2. เพื่อกำหนดน้ำหนักความสำคัญขององค์ประกอบสมรรถภาพที่จำเป็นของครูในฐานะผู้ประเมินภายใน โดยวิธีวิเคราะห์องค์ประกอบ และกระบวนการเข้าถึงฉันทามติแบบพหุลักษณะ
3. เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างในน้ำหนักความสำคัญขององค์ประกอบที่ได้จากวิธีการวิเคราะห์องค์ประกอบกับกระบวนการเข้าถึงฉันทามติแบบพหุลักษณะ

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยคือข้าราชการครู สังกัดสำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี เขต 2 จำนวน 1,652 คน ที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนที่ได้รับการประเมินภายนอกแล้วจำนวน 123 โรงเรียน ในปีการศึกษา 2548 - 2549
2. ตัวแปรในการวิจัยคือ สมรรถภาพที่จำเป็นของครูในฐานะผู้ประเมินภายใน ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 องค์ประกอบคือ ความรู้ที่จำเป็นของครูในฐานะผู้ประเมินภายใน ทักษะที่จำเป็นของครูในฐานะผู้ประเมินภายใน และบุคลิกภาพของครูในฐานะผู้ประเมินภายใน

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

- โรงเรียน หมายถึง สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี เขต 2 ที่ผ่านการประเมินภายนอกแล้ว
- สมรรถภาพ หมายถึง คุณลักษณะที่บุคคลควรมีเพื่อให้สามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ครูในฐานะผู้ประเมินภายใน หมายถึง ข้าราชการครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนที่ผ่านการประเมินภายนอกแล้ว สังกัดสำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี เขต 2 ปีการศึกษา 2548

สมรรถภาพที่จำเป็นของครูในฐานะผู้ประเมินภายใน หมายถึง คุณลักษณะที่ครูควรมีเพื่อให้สามารถดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในโรงเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดย

คุณลักษณะดังกล่าว มี 3 องค์ประกอบ คือ ความรู้ที่จำเป็นของครูในฐานะผู้ประเมินภายใน ทักษะที่จำเป็นของครูในฐานะผู้ประเมินภายใน และบุคลิกภาพของครูในฐานะผู้ประเมินภายใน

ความรู้ที่จำเป็นของครูในฐานะผู้ประเมินภายใน หมายถึง ความเข้าใจในเนื้อหาสาระที่จำเป็นกับผู้ประเมินภายใน ประกอบด้วยความรู้ที่สำคัญ 2 ด้าน คือ (1) ความรู้เกี่ยวกับการประเมินและเทคนิควิจัย และ (2) ความรู้พื้นฐานที่จำเป็นเพื่อการเป็นผู้ประเมินภายใน

ทักษะที่จำเป็นของครูในฐานะผู้ประเมินภายใน หมายถึง ความสามารถในการเป็นผู้ประเมินภายในของครู ประกอบด้วยทักษะที่สำคัญ 2 ด้าน คือ (1) ทักษะการวางแผนและบริหารจัดการการประเมิน และ (2) ทักษะในการรายงานผลการประเมิน

บุคลิกภาพของครูในฐานะผู้ประเมินภายใน หมายถึง ลักษณะนิสัยส่วนตัวที่ครูควรมี เพื่อให้สามารถทำการประเมินภายในได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประกอบด้วยบุคลิกภาพที่สำคัญ 3 ด้าน คือ (1) ความเป็นนักวิทยาศาสตร์ (2) ความมีมนุษยสัมพันธ์ และ (3) ความซื่อสัตย์

องค์ประกอบสมรรถภาพที่จำเป็นของครูในฐานะผู้ประเมินภายใน หมายถึง กลุ่มของรายการสมรรถภาพที่จำเป็นของครูในฐานะผู้ประเมินภายใน ที่ผู้วิจัยสร้างและพัฒนาขึ้นโดยการสำรวจ และวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ

การวิเคราะห์องค์ประกอบ หมายถึง สถิติที่ใช้วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ในรายการสมรรถภาพที่จำเป็นของครูในฐานะผู้ประเมินภายในแล้วจัดกลุ่มของตัวแปรเป็นองค์ประกอบ

ฉันทามติ หมายถึง ความเห็นพ้องต้องกันของกลุ่ม

กระบวนการเข้าถึงฉันทามติแบบพหุลักษณะ หมายถึง ขั้นตอนดำเนินการเพื่อให้ได้ข้อยุติในการกำหนดน้ำหนักความสำคัญขององค์ประกอบโดยใช้ความเห็นร่วมกันของกลุ่ม ขั้นตอนดังกล่าวประกอบด้วย การแบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็นกลุ่มย่อย ๆ กลุ่มละประมาณ 4-10 คน แล้วให้แต่ละคนให้คะแนนความสำคัญตั้งแต่ 0-100 คะแนน โดยต้องมีอย่างน้อย 1 องค์ประกอบที่มีค่าเป็น 100 คะแนน จากนั้นจึงวิเคราะห์ค่าน้ำหนักของแต่ละองค์ประกอบ หากพบว่ามีองค์ประกอบใดมีค่าเฉลี่ยเลขคณิตน้อยและมีค่าพิสัยกว้าง จะต้องมีการอภิปราย จากนั้นจึงให้แต่ละคนให้ค่าน้ำหนักความสำคัญอีกครั้งหนึ่ง แล้วจึงนำค่าที่ได้มาหาค่าเฉลี่ยในแต่ละองค์ประกอบ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้สารสนเทศเกี่ยวกับองค์ประกอบสมรรถภาพที่จำเป็นของครูในฐานะผู้ประเมินภายใน ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อสถานศึกษาในการใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาครูให้มีสมรรถภาพในการประเมินภายในมากยิ่งขึ้น

2. ได้สารสนเทศเกี่ยวกับความสอดคล้องและความแตกต่างของผลการกำหนดน้ำหนัก
ความสำคัญขององค์ประกอบระหว่างวิธีวิเคราะห์องค์ประกอบกับกระบวนการเข้าถึงฉันทามติ
แบบพหุลักษณะ อันจะนำไปสู่การเลือกแนวทางในการตัดสินใจเลือกใช้วิธีการกำหนด
ความสำคัญที่เหมาะสมกับสถานการณ์อื่น ๆ ต่อไป